

Seminární práce do KŘESŤANSTVÍ II.

Silvie Suchyňová
110230

Životopis

Rozličné texty a pojednání hovoří o Jakobu Böhmovi rozdílně. Jedni ho považují za největšího z filosofů, pro druhé je velkým mystikem, jiní jej vyzdvihují jako teologa, další v něm vidí alchymistu, jsou však i tací, kteří jej mají za poblouzněného šilence. Kým však byl Jakob Böhme opravdu?

„Je to myslitel života – ne snad nějaký „biolog“, ale teolog života. Myslí všechno, co k životu patří, a nic nevynechává, ať je to jakkoli „trapné“. A jedině kvůli životu je mu myšlení dobré... Böhme myslí vše, co je živoucí, a stejně tak u něj ožívá všechno to, co je myšleno. Životní var a trysk proniká celým jeho dílem. Je jeho zdrojem i předmětem. Není to čtení vždy lehké, má však své nepopiratelně mocné kouzlo.“¹

Jakob Böhme se narodil roku 1575 v Horní Lužici ve vsi Alt-Seidenberg do rodiny ne příliš bohatého rychtáře jako čtvrtý z pěti dětí, k nimž později přibyli další tři sourozenci z otceva druhého manželství. Jakobovi se dostalo dobrého vzdělání a po škole se vyučil ševcem. Po třech letech strávených v učení další tři léta putoval světem jako tovaryš. O jeho prvním mystickém zážitku píše prameny takto: *„Když Jakob trochu povyrostl, musel s ostatními hochy vesnickými pást dobytek, a tak byl svým rodičům v poslušnosti nápomocen. Jednou, když byl zase na pastvě, odloučil se v polednách od ostatních chlapců a vystoupil osamoceně na nedaleký kopec, zvaný Landeskrona. Vrcholek tohoto kopce sestával z velkých červených na sobě nahromaděných kamenů, které se kupily v podobě brány nad jakýmsi otvorem, kterým bylo možno vstoupit dovnitř. Böhme ve své prostomyslnosti tam vešel a spatřil velký sud naplněný penězi. Nevzal však z toho nic, nýbrž, uleknuv se nesmírně, spěchal ihned ven. Kdykoliv Böhme později s ostatními pastevcí vystoupil na vrchol kopce, nespatriil již nikdy onoho otevřeného vchodu.“²*

V roce 1600, ve svých 25 letech, byl Jakob znovu uchvácen Božským světlem, což vyvolal pohled na lesklou cínovou nádobu. Počal podle svého názoru nalézat nejnuitnější jádro skryté přírody. Jeho stav se stal trvalým a mohl všude nazírat nejnuitnější přirozenost všeho stvořeného, trvale spočíval ve spojení s Bohem a s přírodou a prožíval neustálou radost a blaženost.

V roce 1610 se Jakob přestěhoval do svého druhého domu, kde se stále věnoval řemeslu ševcovskému. V té době se mu dostalo dalšího Božského světla a Jakob o nich mluví ve svých zápiscích takto: *„Tehdy jsem zjistil, že ve všech věcech je zlo a dobro, láska a hněv, v nerozumných tvorech stejně jako ve dřevě, v kamenech, v zemi a živlech a právě tak i v člověku a ve zvířatech... A tak jsem se rozhodl bez ustání zápasit s Boží láskou a milosrdenstvím tak dlouho, dokud mi nepožehná, to jest, dokud mě neosvíti svým Duchem svatým, abych pochopil jeho vůli a zbavil se té své truchlivosti“³*

Nakonec Jakob 12. března 1613 prodává svůj ševcovský krám a věnuje se obchodování s přízí a s rukavicemi. Podnícen novou vizí píše své první dílo „Morgenröte im Aufgang“ (Vycházející jitřenka) neboli „Aurora“. Původně se jednalo o čistě osobní zápisky zážitků, které nikdy neměly být veřejně vydány. I když se v nich Jakob jakoby obrací ke čtenáři, nikdy neměl v úmyslu své zápisky zveřejnit, jednalo se čistě o literární figuru. Svěřil se však se svým textem jediné osobě a tím byl jeho přítel, místní šlechtic Karl Ender von Sercha. Ten nechal Auroru tajně opsat a brzy již kolovala mezi lidmi. Ne všichni však

¹ Jakob Böhme – Cesta ke Kristu (Mystické traktáty konce věků), Praha: Vyšehrad 2003, str. 12-13.

² Ibid., str. 14.

³ Ibid., str. 16.

Jakobovi myšlenky pochopili. Sám Jakob se vyjadřuje o zrodu svého pozoruhodného díla takto: „*Neboť jsem nikdy netoužil vědět něco o božském mystériu, natož abych chápal, jak ho mám hledat a nacházet; o tom jsem nevěděl nic, jak už tomu u laika v jeho prostotě bývá. Hledal jsem toliko srdce Ježíše Krista, abych se v něm skryl před Božím hněvem a útoky ďábla, a prosil jsem upřímně Boha o jeho svatého Ducha a o jeho milost, aby mi v něm požehnal a vedl mě a zbavil mne od něho toho, co mě od něj odvrací; abych se mu cele odevzdal a žil nikoli podle své, ale podle jeho vůle, aby on byl mým jediným vůdcem a já byl jeho dítětem v jeho Synu Ježíši Kristu. V tomhle mém usilovném hledání a toužení (při němž jsem vystaven prudkým útokům, jenže spíš bych byl přišel o svůj život, než bych tohle opustil a zanechal toho) otevřela se mi brána a já jsem v jediné čtvrt hodině spatřil a poznal víc, než kdybych strávil mnoho let na vysokých školách. Velmi jsem se tomu podívoval a nevěděl jsem, co se to se mnou stalo, i počal jsem v svém srdci chválit Boha. Neboť jsem spatřil a poznal jsoucnost všech jsoucen, počátek a původ tohoto světa a všech stvoření skrze božskou Moudrost. Poznal jsem a spatřil v sobě samém tři světy: svět (1) božský, andělský či rajský, (2) temný, odkud počíná příroda k ohni, a (3) tento vnější viditelný svět jakožto výtvor a zrození neboli vyslovenou jsoucnost z obou těch vnitřních duchovních světů...Myslel jsem, že si tyhle své spisy ponechám celý život u sebe a nikomu je nedám. Nejvyšší však chtěl, abych něco z toho svěřil jednomu člověku, přes nějž se to bez mého vědomí dostalo na světlo světa. Načež mi mou první knihu (Auroru) sebrali, a protože v ní byly veskrze podivuhodné věci, které lidská mysl hned tak nepochopí, musel jsem toho od rozumářů hodně přestát.*“⁴ Těmito rozumáři má Böhme na mysli církevní hodnostáře a zejména zhořeleckého vrchního faráře Gregoria Richtera. Byl to fanatický ortodoxní lutherán, hrdý na svou pravověrnost a učenost a cítil se velmi povýšen nad obyčejné lidi. Když se Richterovi v červnu 1613 dostala „Aurora“ do rukou, ihned pojal vůči Böhmovi nesmiřitelné nepřátelství. Nepřečetl „Auroru“ ani celou a už spěchal na radnici vznést stížnost proti Jakobovi za protivení se víře. Dokázal tím, že Böhme byl nakrátko uvězněn, avšak brzy jej propustili s napomenutím, aby se zdržel psaní a věnoval se řemeslu. Kniha byla zabavena a 27 let držena na zhořelecké radnici. Teprve roku 1641 vyšla tiskem.

V roce 1618 vypukla třicetiletá válka a Zhořelec se stal vojenským ležením. Nastaly přetěžké časy bídy a pustošení. Žádné útrapy však nemohly Jakoba oddálit božimu světlu. Počátkem roku 1618 se tedy opět chopil pera. Bylo to jasným porušením daného slibu, ale viditelná znamení a přemlouvání přátel bylo pro Jakoba důležitější. Dokonce i samotná Richterova neutuchající nenávisť byla něj pohonným impulsem. A navíc si díky Richterovu šíření spisu Aurora (jako ukázky dokonalého protikladu pravé víry, doplněného samozřejmě o tvrdošjnou Richterovu kritiku) získal Jakob mnoho stoupenců a přátel, kteří nedali na farářovo hromování a pohlédli sami do hloubky samotného textu a uzřeli v něm Böhmovu pravou zbožnost. Jakob tedy záhy zcela zanechal řemesla a byl odkázán pouze na okruh svých bohatých přátel, kteří nadšeně čekali na jeho nová díla. V protikladu s jakoby dětinskou ne příliš srozumitelnou „Aurorou“ napsal Jakob spis „De tribus principiis“, jenž je mnohem jasnější a koncem roku 1619 započíná psát (jak sám říká) vskutku čarokrásnou knihu „De triplici vita hominis“. V této době se Böhme intenzivně zabýval alchymií a jinými tajnými vědami a mezi okruh jeho přátel patřilo mnoho myslitelů prodchnutých renesančním novoplatonismem. A čím je jim Böhme vlastně tak blízký? Zejména představou Boha jako nedozírné hlubiny, která je sama o sobě prastará a velmi se podobá pojetí např. Eckhartově či Kusánově. „*Böhme praví, že počátkem všeho je „Nic“, ba že Bůh je – vzhledem ke stvoření – „Nic“...Jakob ale místo všech už známých jmen užil ještě jiného výrazu, který do té doby filosofickým pojmem nebyl a znamenal jen „nedostatečný důvod“ v převážně právním smyslu: „Ungrund“, doslova „nezáklad“ čili „bezednost“ či „bezdivodnost“... Böhmov pojem „bezedna“ neznamená jen prostý poukaz k tomu, že božství je tuze hluboké, ale ukazuje předně*

⁴ Ibid., str. 16-18.

k jeho bytostné a věčné odlišnosti od všeho toho, co je uchopitelné rozumem; „bezedno“ je totiž přesně to, co rozum uchopit nedokáže, protože je to zároveň „bezdivodnost“, nelze ji nijak zdůvodnit.“⁵ Dalším stěžejním pojmem v Böhmově filosofii je svoboda. „První je věčná svoboda, jež má vůli a je sama vůlí. „Bezedno“ samo je svoboda, ba dokonce svobodná vůle.“⁶ „Bezedno“ nemá žádnou příčinu, ani důvod, kterým by bylo předem určeno. Sama věčná svobodná vůle je předobrazem individuí, jejichž svoboda není jen pouhou nenuceností (jako např. u Spinozy), ale nabývá i pozitivní moci konat. V posledku však Böhme i Spinoza směřují k tomutéž: překonání pout, která člověka vzdalují od Boha a spolupůsobení s Bohem, a právě toto Böhme nazývá svobodnou vůlí.

Roku 1624 se Jakob opět dostal do prudkého sporu s farářem Richterm, tentokrát však kvůli spisu „Cesta ke Kristu“, který mimo jiné vyšel bez Böhmově vědomí. Farář jej napadl jako zdroj veškerého zla, který ohrožuje celé město a vyzval magistrát, aby Böhmeho vyhnal z města dříve než se Bůh na městu pomstí. Böhme byl z města ihned s hanbou vyhnán, aniž se mohl rozloučit s rodinou, ač na něm obecní rada neshledala žádné provinění. Další den za ním poslali posli se zprávou, že si to rozmysleli a ať prý se jen nějaký čas zdrží mimo město.

9. května 1624 se odebral do Drážďan, kde našel mnoho příznivců z vyšších kruhů. Zde obhájil své učení tak bravurně, že jej saský kurfiřt dokonce vyznamenal. Záhy po Jakobově návratu do Zhořelce v srpnu 1624 jeho největší nepřítel, farář Gregorius Richter umírá.

Jakob Böhme zemřel v 6 hodin ráno dne 16. listopadu 1624 ve stáří necelých 50 let. Před smrtí slyšel krásnou hudbu. Zemřel na blíže neurčenou břišní chorobu, když před tím předpověděl hodinu své smrti. Jeho poslední slova byla: „A teď odcházím do ráje...“

Jeho pronásledování církví neskončilo ani po jeho smrti. Ač farář Richter zemřel dříve než on, ostatní duchovní města mu odepřeli církevní pohřeb. Ten byl proveden až na rozkaz zemského správce Lužice, ale s velkým zdráháním a nechutí duchovních.

---

⁵ Ibid., str. 58-59, 61.

⁶ Ibid., str. 65.

JAKOB BÖHME

Rozmluva žáka s mistrem

O nadsmyslovém životě

O nebesích a pekle

Prvá rozmluva žáka s mistrem

Žák žádá mistra o rady, jak lze vstoupit do nadsmyslového života a přiblížit se Bohu. Jedinou cestou, jak se přiblížit Bohu je opustit vše stvořené, jež náleží do viditelného světa. Pak, když ustane naše chtění a ztichne naše myšlení, uslyšíme slovo Boží. Jedině tak, že staneme nad přírodou a nad vším lidským, spojíme se s Bohem. *„Ale tvá vůle, sluch a zrak tě drží mimo a zabraňují ti dosáhnout tohoto nadsmyslového stavu. A je tomu tak proto, že se protivíš tomu, z čeho jsi sestoupil a z čeho pocházíš, že se odděluješ z vlastní vůle od Boží vůle a svým zrakem od zraku Božího.“*⁷ Nutné je zapomenout na svou lidskou vůli a zabít ji v sobě, odevzdat se zcela do Boží vůle a milosti. Nepodléhat lákadlům vnějšího světa a odepřít si požitky smyslového základu, zapomenout na své chťiče, ztratit všechny tužby. Snášet pokušení pramenící z lidské podstaty a kráčet ve stopách Ježíše Krista. *„Neztrácej odvahu! Zřekneš-li se světa, přijdeš v to, z čeho je svět stvořen a když ztratíš svůj život, pak je tvůj život v tom, proč jsi se jej zřekl. Tvůj život je v Bohu a z něho přešel do těla a když budeš slábnout, zemdlévat a zmírat, pak síla Boží bude v tobě a skrze tebe pracovat.“*⁸ Ježíš řekl: *„Dokud se neobrátíte a nestanete se malými dětmi, nevstoupíte do království nebeského.“* Proto jedinou možností je absolutní odevzdání se do rukou Božích, neboť jediné skrze ně dosáhneme věčnosti. Jakmile něco pojmem do své vůle, jakmile po něčem začneme toužit, stane se toto něco částí nás samých a tato touha bude ovlivňovat naše další kroky. Jedině duše bez vlastní vůle je schopna naslouchat Bohu a nechat se jím vést. *„Přemýšlej, co uspokojuješ (vyplňováním svých žádostí) a nebuď nikdy příliš spokojen s činností svého rozumu, neboť*

---

⁷ Jakob Böhme – Rozmluva žáka s mistrem O nadsmyslovém životě O nebesích a pekle, Olomouc: Přátelé duchovních nauk 1991, str. 8.

⁸ Ibid., str. 9.

*shledáš, že svou vlastní mocí bez úplného odevzdání se Bohu a životu Božimu, nikdy nezískáš tento klid neboli pravý pokoj duše, ve které tě žádný tvor nemůže trápit nebo se tě dotknout.*⁹

Stvůry naruživosti mohou bránit našemu odevzdávání se, avšak je nutné uvědomit si jediné. Tyto stvůry jsou pouze záležitostí těla a tohoto světa, v momentě, kdy naše tělo zemře a naše duše se odpoutá od viditelného světa, zemřou i tyto stvůry a již nikdy více nebudou nahlodávat naši mysl. Je tedy potřeba vyrovnat se s jejich vlivem a odvrhnout je ještě během života, aby se již nikdy více nevrátily po smrti těla, ve věčnosti. Musíš opustit, co miluješ a milovat, co nenávidíš. Musíš opustit „*všechny věci, které miluješ a hostíš, protože tvá vůle je miluje a hostí... Vše viditelné a postřehnutelné, v čem buď představa nebo smysly člověka mají potěšení a osvěžení... A milování nenáviděného znamená s radostí přijmout hanu světa, ... být potěšen hanou světa, který tě nenávidí a vysmívá se ti... Tak budeš mít stále přičinu nenávidět člověka v sobě a hledat věčný mír v Kristu.*“¹⁰ Nejdůležitější je víra, věř a jistě se tak stane.

Pak, když se duše spojí s Bohem, bude naše tělo skutečným chrámem Božím a bude totožné s tělem Kristovým. Všechny Kristovi ctnosti a veškerá jeho moc bude nyní nám vlastní. Pak je zapotřebí z toho se radovat a nehledět si okolí, neboť vnější svět nás bude nenávidět a opovrhovat námi, tak jako kdysi opovrhoval samotným Kristem. Cesta k Bohu je vždy opakem cesty viditelného světa a proto není zvláštní, že stejně tak, jako my stojíme proti tomuto světu, bude i on stát proti nám. Udělejme totéž co Ježíš Kristus. „*Poroučí svou duši do rukou svého Otce a loučí se s mukami tohoto světa a odchází do věčné radosti. Jednej podobně, On a jeho smrt bude tvým životem.*“¹¹ Mohlo by se zdát, že ten, kdo odevzdá svůj život Bohu, nemůže mít již ve světě žádných dobrých přátel. Opak je však pravdou. „*Získá srdce svých opravdu dobrých přátel a ztratí jen nepřátele, kteří milovali jeho marnivost a ničemnost... Získá srdce těch, kteří náleží našemu Pánu Ježíši. Ti se stanou jeho bratry a účastníky jeho života, neboť všechny děti Boží jsou sjednoceny v Kristu... Všichni žijí ve stejné a společné lásce Boží, jako větve stromu na společném kmenu... Nemusí však postrádat ani vnější přátele, tak jako jich na zemi neměl nedostatek Pán Kristus. Ačkoliv jej nemilovali vysocí kněží a hodnostáři, protože nepřináležel k nim... Milovali jej ti, kteří byli schopni jeho lásky a přijali jeho slova. A tak stejně ti, kteří milují pravdu a spravedlnost, budou milovat takového člověka a spojí se s ním, ačkoliv snad mohou být zevně vzdáleni nebo ve zdánlivém nesouhlase s ním dle stavu jejich světských záležitostí nebo pro některý jiný zřetel, ale ve své duši nemohou jinak, než lnout k němu.*“¹²

Je nutné v sobě najít nenávisť i lásku, v tom smyslu, že nenávisť musíme směřovat proti svému lidství, proti zlu v nás a proti vládě našeho já, lásku pak musíme orientovat k Božskému základu, jež máme každý v sobě. „*Je nemožné, aby se láska a sobectví spolu snášely nebo se spojily v jedné osobě, neboť vyhánění jedné druhou je nezbytně přirozené.*“¹³

A obojí je žádoucí poznat, neboť nebylo-li by protikladů, nemohli bychom chápat význam ani lásky ani nenávisť. „*Nikdo nemůže vědět, co je láska, když neměl zášti, nebo co je přátelství, když neměl nepřátele, s kterým by bojoval.*“¹⁴ Láska v sobě obsahuje nic a vše, je ve všech věcech, je dokonalejší než to nejdokonalejší, je větší než to největší. Je nejdokonalejším principem, je tou nejctnostnější ctností a všechny ostatní z ní vyplývají. Zasahuje do všech světů a je prvotní příčinou a základem všeho stvořeného. Láska stojí nad vším, vše naplňuje a vše v sobě zahrnuje. Láska je Bůh a Bůh je láska.

---

⁹ Ibid., str. 12.

¹⁰ Ibid., str. 13.

¹¹ Ibid., str. 16.

¹² Ibid., str. 18.

¹³ Ibid., str. 20.

¹⁴ Ibid., str. 21.

Žák byl velmi unesen vším, co se od mistra dozvěděl a požádal ho, zda by se příští den mohli opět setkat a rozebrat hlouběji tuto látku. Mistr mu odpověděl: „*Když si zapamatuješ dobře, co jsem ti řekl na počátku, brzy skrze to přijdeš k pochopení skryté mystické moudrosti Boží, kterou nezná nikdo z moudrých tohoto světa, a její důl bude nalezen v tobě a bude ti dáno shůry, abys to poznal. Proto buď tichý v duchu, bdi a modli se. Až se zítra setkáme v Duchu Kristově, tvá mysl bude schopna najít vznešenou perlu, která se světu zdá ničím, která však dětem moudrosti je vším.*“¹⁵

Druhá rozmluva žáka s mistrem

Druhá rozmluva je o nebesích a pekle, o dvou rozdílných vůlích v člověku a o jeho vztahu k věčnosti a přítomnosti.

Člověk má ve své duši vlastně dvě vůle: jednu nižší, jež je vázána na svět vnější a přízemní, a vůli vyšší, jež směřuje k věcem nadpřirodním, nadsmyslovým, božským. Tato nižší vůle, tzv. zvířecí je překážkou k dosažení dokonalého poznání a integrace s bohem. „*Úplně může být odstraněna jen dokonalým přizpůsobením se vůli Boží... Toho nemůžeš dosáhnout sám, nýbrž světlem a milostí Boží, přijatou do své duše; a když jí nebudeš odporovat, odstraní temnotu v tobě a rozpustí tvoji vůli, která pracuje v temnotách a ve svodech přírody, až tě přivede do poslušnosti Kristovi, čímž bude odstraněna překážka tvého zvířecího já mezi Bohem a tebou.*“¹⁶ Jedinou cestou je tedy poslušnost a absolutní oddanost Bohu, čekání na boží milost. „*Ustaň se svou činností, pevně upři svůj zrak do jednoho bodu a silně a cílevědomě spoléhej na slíbenou milost boží v Kristu, aby tě vynesla z tvých temnot do jeho nádherného světla... obdržíš pečeť, představu a vjem nadsmyslového a nadpřirozeného tak, že tvůj citový a rozumový život budou v největším pořádku a harmonii.*“¹⁷

Tak jako jsou v lidské duši dvě vůle, „*odpovídají si jako dvě oči duše, které jsou namířeny různým směrem. Nejsou proto jednotné v pohledu, ale současně se dívají každé jiným směrem.*“¹⁸ Jsou namířeny jakoby proti sobě, dle pravého oka je poháněno kolo vyšší vůle, kolo nižší vůle se otáčí podle levého oka. „*Pravé oko hledí v tobě do věčnosti, levé zpět do času (přítomnosti) ...Nenech se klamat svým levým okem, jeho jedním tvrzením za druhým, jeho rozdmýcháváním touhy po vlastnictví.*“¹⁹ I přesto, že nižší vůle více méně překáží člověku na cestě k Bohu, nelze ji odstranit. Je tedy žádoucí, aby obě vůle byly činné současně a v jakési harmonii, aniž by si vzájemně překážely. „*Obě oči mohou být velmi užitečné, když jsou správně užívány a božské světlo se světlem přírody udržují duši celistvou a vzájemně si slouží.*“²⁰ Během hledání cesty k Bohu se tedy nesmíme odvracet od věcí pozemských a přírodních, jak se mnohdy mylně domníváme, ale právě naopak. Je nutné právě dosáhnout pochopení, že příroda, jako i sám člověk, je dílem a obrazem Božím. Ať už tedy konáme cokoliv pozemského a pro naši mysl přízemního, nesmíme nikdy opomenout Božskou podstatu všeho a právě tato myšlenka nás povznese nad všechny přízemnosti. Naše nižší vůle nás však bude „*stále lákat hromadit hmotu a shromažďovat to, co svět nazývá podstatným, abys věřil v něco viditelného. Nikdy nepodlehni pokušení, ani nepovol tělesným žádostem*

¹⁵ Ibid., str. 26.

¹⁶ Ibid., str. 28.

¹⁷ Ibid., str. 30.

¹⁸ Ibid., str. 31.

¹⁹ Ibid., str. 32.

²⁰ Ibid., str. 32-33.

proti Duchu, neboť tak se jistě zatemní Boží světlo v tobě, tvůj duch ulpí na temném, nemravném kořenu a ohnivý zdroj tvé duše vzplane pýchou a vztekem, tvá vůle bude spoutána pozemskostí a klesne v úzkostech do temnoty a hmotarství a nikdy nedosáhneš svobody a nestaneš před majestátem Božím. ²¹

Náš duch musí být tedy absolutně imunní vůči vlivům hmoty, nesmí se nechat zlákat jejími vábidly a musí být úplně prázdný a čistý, aby byl schopen přijmout Ducha Božího. „*Není to však tak těžké, jak se na prvý pohled zdá. Zkus to a buď vytrvalý! Nežádá se na tobě nic jiného, než abys byl tichý a hleděl si spásy Boží... Všechny své starosti slož na Boha, který se o tebe stará, a nech jej nakládat se sebou dle Jeho dobré vůle a libosti: když mu uvěříš, obdržíš více dobra, než sám bys mohl zvolit.*“²² Jedině absolutním odevzdáním se Bohu, lze dosáhnout věčnosti. K tomu, aby mohl Boží Duch vstoupit do lidského ducha, je nutné osvobodit ho od všeho, musí se stát ničím. Jedině do prázdného ducha, který si nic nepředstavuje, po ničem netouží, nic nechce, může vstoupit Bůh. A tam, kam jednou vstoupil Bůh, je navždy znemožněn přístup d'áblu, konečnému světu a peklu, zde navždy prodlévá Bůh ve své věčnosti. Je tedy nutné zapomenout na své lidství a nechat svou duši zcela volnou, prázdnou a čistou pro Boha. „*Kde sebeláska je zapuzena, přebývá láska Boží. Nakolik odumře vlastní vůle, natolik zaujme vůle Boží, která je Jeho láskou, její místo... Kde byla dříve lidská vůle, je prázdné a kde je prázdné, pracuje sama Boží vůle... Budeš-li to chtít pochopit, ztratíš to. Když však se tomu plně vzdáš, setrvá to v tobě, stane se ti to přirozeným životem tvého života... Až se plně vzdáš své vůli, láska Boží v tobě se stane životem tvé přirozenosti, nezabije tě, nýbrž oživi... Nikdy to nemůžeš pochopit, Ono to chápe tebe; nikdy to nemůžeš pojmout, Ono to pojme tebe. Tak naleznáš poklad pokladů.*“²³

Mnoho lidí se odedávna pokoušelo nalézt tento poklad, jen málo z nich jej však skutečně našlo. Většina je totiž mylně přesvědčena, že polehání by měla být jejich vlastní vůle. Odvrací se od hmoty, opouštějí svá těla a hrouží se do hlouby svého vlastního já, domnívají, že zde naleznou onu Božskou podstatu. „*Člověk ji hledá a nenalézá, protože nehledá v holém základu, nýbrž v tom, v čem nikdy nebyla a ani nemůže být. Hledají ve své vůli a nenalézají. Hledají ve svých sobeckých přáních a nesetkávají se s ní. Pátrají v představě, v názorech, v náklonnostech, ve světské modlitbě a zbožnosti, ale ztrácejí to hlavní při honbě za stínem. Zkoumají něco smyslového nebo pomyslného, k čemu mají náklonnost a na čem lpějí, takže mijejí to, co hledají, protože se nenoří do nadmyslového a nadpřirozeného základu, v němž je poklad skryt. Kdyby se jim láska sama milostivě nabídla a zpřítomnila se oku jejich ducha, nenalezla by v nich místo... Láska se může obětovat, ale nemůže setrvat tam, kde je sobecké přivlastňování a představování. Vůle, kterou nic nevábí a která na ničem nelpí, jediné je schopná ji podržet, neboť přebývá v ničem.*“²⁴ Je tedy nutné nastoupit jinou cestu, než po které dosud kráčeli všichni. To ovšem přináší také jistě nepříjemnosti, není však nutné se jimi zaobírat, neboť tyto jsou pouze věci těla a vnějšího světa. Mnoho lidí nás bude mít za bláznů, za zrádce, protivníky pravých hodnot, nebudeme-li se však ohlížet na okolí a půjdeme dále po započaté cestě, brzy poznáme, že jsou to právě oni, kdo se zbláznil. A tak, kráčeje dál a dál za svým cílem, poznáme, že čím více se protívíme vnějšímu světu, tím blíže jsme k branám království Božího. „*Jdi nejtěžší cestou a seber to, co svět zahodil. Nečiň, co činí svět. Ve všem buď opakem světa. Tak nejrychleji naleznáš, co hledáš... Svět miluje klam a marnost a kráčí po falešných a zrádných cestách. V tom být bez jediné výjimky opakem světa a jít správnou cestou, která s nazývá cestou světla.*“²⁵

²¹ Ibid., str. 34-35.

²² Ibid., str. 35-36.

²³ Ibid., str. 37-38.

²⁴ Ibid., str. 38.

²⁵ Ibid., str. 40-41.

O nebesích a pekle

Rozmluva žáka Junia a jeho mistra Theophorusa

Na Juniovu otázku, kam odchází duše po smrti těla, mistr odpověděl, že zákonitě vůbec nemusí nikam odcházet. Jen se oddělí od smrtelného těla a od vnějšího světa. Duše tedy nikam neodchází, nevstupuje tedy ani do nebe či do pekla, protože „*duše má již předem peklo a nebe v sobě.*“²⁶ Jak říkají apoštolové: „Království Boží je ve vás.“ A stejně jako je v nás, je ve všem a všude, není tedy nutné žádné vstupování. „*Nebe je všudypřítomné... Neboť Bůh je v nebesích a Bůh je všudypřítomný... Peklo je stejným způsobem všude.*“²⁷ Duše tedy nikam po smrti těla nevstupuje, pouze se navrací buď do lásky anebo do zloby Boží. „*Tak dle své vůle jsi buď v lásce nebo hněvu Božím a tím také buď v nebi nebo v pekle.*“²⁸

Ta duše, jež zcela odevzdá svou vůli Bohu a nechá se prostoupit Božím světlem a láskou, je po smrti svého těla zcela osvícena, stává se jasnou a zářící. Nezná již více temnotu a peklo. „*Pak je duše v nebesích a je chrámem Svatého Ducha a sama je skutečnými nebesy Božími, kde Bůh dlí... Nezbožná duše neodevzdá se za svého života Božské vůli, ani do ní nevstoupí, ale neustále žije ve svých chtíčích a žádostech, v marnivosti a falši a tak vstupuje do vůle ďábla. Nepřijímá do sebe nic než zlo, lež pýchu, žádostivost a zlobu a jim je po vůli a po nich touží... Taková duše není schopná nalézt mír Boží, protože v ní jest a pracuje Boží zloba. Při odloučení těla od duše pak pro tuto duši začíná věčná melancholie a zoufalství... Nyní je zklamána vším, co si kdysi oblíbila, slepá, nahá, zraněná, hladová a žíznivá, bez nejmenší naděje na úlevu nebo na kapku vody věčného života.*“²⁹ Tato její beznaděj pramení z jejího pohrdání Bohem během života a slepém zaujetí ve smyslových a pozemských věcech. Vlastnosti věcí, jež si oblíbila a jimiž se po celý život obklopovala, přijala za sobě vlastní a jejich podstata je nyní také podstatou této duše. Sama je tedy svým vlastním zlem, peklem, ďáblem, neboť věci, kterým po celý život holdovala byly vskutku ďábelské. „*Tak dlí v sobě jako v pekle; nemusí do něho vejít, ať se nalézalo kdekoliv, neboť dokud je v sobě, je v pekle.*“³⁰ Stačilo přitom tak málo – vyprázdnit svou vůli a celou ji odevzdat do rukou Božích, teď už je ale pozdě.

Je-li ovšem nebe i peklo odjakživa obsaženo v duši samotné, jakto že duše už během tělesného života nepociťuje v sobě toto peklo či nebe? „*Království nebeské je ve světcích činnou vírou. Ti, kdož chodí s Bohem a žijí jeho duchem, nalézají království Boží ve své víře... Jejich přirozený život (podstata) je však obklopen masem (tělem) a krví, protikladem království nebeského a je umístěn pro svůj Pád v principu Božího hněvu a obklopen světem, který nijak nelze smířit s vírou.*“³¹ Tyto zbožné duše nemohou jinak než snášet utrpení tohoto života a odrážet útoky okolního světa, stejně tak jako kdysi sám Kristus, jejich vzor. Tak se duše stále uchylují k modlitbě a k naději v království Boží, kam je po smrti těla vzata. Jedině láska Boží promění pozemské peklo této duše ve věčný ráj. A jak je to s peklem v duších bezbožných? „*Světské duše si peklo nosí ve svém zlém vědomí, ale neví o tom, protože svět jim zkazil zrak a svou opojnou číši je uspal osudným spánkem.... Když však tělo zemře nebo je*

²⁶ Ibid., str. 42.

²⁷ Ibid., str. 42.

²⁸ Ibid., str. 43.

²⁹ Ibid., str. 44.

³⁰ Ibid., str. 45.

³¹ Ibid., str. 46.

porušeno, takže duše nemůže užívat dočasných radostí a potěšení, ani světla zevního světa, které pro ně úplně vyhaslo, pak věčně hladovi a žízni po takových radostech, které milovala na světě... Žije v ustavičném mučivém chtíči po marnostech ze svých dřívějších vjemů, v nepřetržitém zuřivém hladu po takových ohavnostech a prostopášnostech, ve kterých si hověla v těle.³² Za života ale duše nikdy nemůže pocítit tento hlad, ani tu neúnosnou žízeň po slastných prožitcích, neboť dokud bude spojena s tělem, bude u vždy možnost hovět si v těchto prožitcích reálně. Až se ztrátou těla duše pochopí, že se jí tato možnost již nikdy více nenaskytne a upadne navždy do zoufalství.

Čili duše po smrti svého těla setrvává v tom, v čem žila doposud, nezáleží zda v lásce či ve zlobě, vše se bude dále ubírat započatým směrem, pouze se vše zabsolutní, ztratí hranice, možnost na změnu a ukončení. To je v případě zbožné duše radostná zpráva, neboť ta bude navždy spokojeně dlít v království Božím obklopena Boží láskou, duše bezbožná však nikdy nedosáhne klidu a navždy se bude zmítat v touze po smyslových vjemech. Kdo byl tedy během svého života obklopen anděly a jeho srdce bylo plné lásky Boží, setrvá navždy v andělské společnosti, kdo však žil jen pro sebe a svou vůli, podlehl ďábovým svodům a z jeho spárů se již nikdy nevymaní.

„Jak daleko jsou od sebe nebe a peklo? – Tak daleko, jako den a noc nebo jako něco a nic. Jsou v jednom a přece je mezi nimi největší vzdálenost... Viditelný svět obsahuje současně nebe i peklo a není na něm místo, kde by jedno nebo druhé nemohlo být nalezeno a odhaleno. Člověk svým pozemským životem náleží viditelnému světu a proto v jeho průběhu nevidí duchovní svět, neboť vnější svět svojí podstatou (substancí) jej zakrývá tak jako tělo duši. Když však zevní člověk zemře, pak se duši duchovní svět projeví, protože nyní je jí její úkryt (tělo) odňat, buď jako věčné světlo se svatými anděly nebo jako věčná temnota s ďáblý.“³³

O tom, co lidské tělo je a proč je duše schopna přijmout zlo a dobro

Lidské tělo je vlastně pouhou představou, obrazem viditelného světa. Tento viditelný svět je zase obrazem světa duchovního, je představou věčnosti, jež se učinila viditelnou, aby byla základem pro boj dobra proti zlu. Člověka Bůh stvořil z vnějšího světa, obdaroval jej však rozumem a schopností přijímat od světa jak zlé, tak i dobré a dal mu svobodnou vůli mezi těmito se rozhodnout.

O zničení světa, o lidském těle po zmrtvýchvstání, o nebi a pekle, o posledním soudu a o tom, proč musí být boj ve stvoření

Až bude viditelný svět zničen a všechny pozemské věci zaniknou, pak pomine jeho hmotný základ a plně se projeví svět vnitřní. To, co směřovalo celý život k věčnosti a k Bohu, bude zachováno, to, co žilo ďábelsky, upadne navždy do temnot. *„Neboť to, co je zrozeno z té které vůle, vyhledává a proniká ke stejnému.“³⁴* O všem rozhodne Boží soud. *„Poslední soud je vznícením ohně Boží lásky a zloby, který ničí hmotu každé substance. Každý oheň si přitáhne substanci jemu podobnou. Tak Boží oheň lásky pojme do sebe vše, co jest zrozeno z lásky a v tom také bude hořet po způsobu lásky a vzdá se jí. Soužení pojme do sebe to, co pracovalo se zlobou Boží ve tmě a stráví nepravou substancí.“³⁵* Spolu s viditelným světem tedy zanikne i vše pozemské a zevní a zůstane tu pouze svět nebeských krystalických tvarů a

³² Ibid., str. 46-47.

³³ Ibid., str. 50-51.

³⁴ Ibid., str. 52.

³⁵ Ibid., str. 53.

podstat. Všichni lidé budou podobni andělům, všichni budou jeden kmen, sobě příbuzní, všichni budou v Kristu. A kam budou uvrženi ti prokletí, jež Bůh zavrhl? „*Peklo zde všude zůstane, ale bude skryto královstvím Božím, tak jako noc dnu. Světlo bude svítit v temnotě, ale tma jej neobsáhne. Světlo jest královstvím Božím a tma peklem, ve kterém ďábel a zlí přebývají. Tak budou potlačeni královstvím Božím a učiněni k hanbě jeho podnožím.*“³⁶

V každém křesťanu jest přítomen sám Kristus, proto, cokoliv kdo učiní křesťanu, činí zároveň samotnému Kristu. Proto ti, jež křesťanům sloužili a vždy jim byli ochotni pomoc, budou za tuto svou pomoc odměněni od Krista samého. Ti, však, kdo jimi opovrhovali, zaslouží si stejného zacházení od Krista, budou zatraceni a navždy uvězněni ve zlobě Kristově. Měli snad dostatek času během pozemského života na to, aby byli schopni vybrat si tu správnou cestu a po ní se ubírat. „*Bůh všem duším poskytuje svobodnou vůli, aby se v nich věčné panství světla nebo tmy, lásky či zloby mohlo projevit, a aby každá žijící bytost našla svůj ortel, který si zasloužila, v sobě. Neboť to, co světcům je nyní namáhavé a bolestivé v jejich bědném boji, bude na konci obráceno v jejich velkou radost, ale potěšení a radosti bezbožníků budou jejich věčnou hanbou a utrpením.*“³⁷

Poznámka na konec

Böhmův přístup k vnímání světa, Boha, života a duše je velmi podobný východním učením. Shoduje se s nimi nejen v nutnosti zničit vlastní ego a oddat se univerzálnímu věčnému principu, ale souhlasí s nimi i v tom, cesta k osvícení nevede nutnou askezí, celibátem a mučením těla. O tělo je nutné pečovat a velebit ho tak, aby během života mohlo být co nejdokonalejším chrámem duše, aby se tato mohla plně věnovat kontaktu s absolutnem. To, že toto absolutno Böhme nazývá Bohem, je již pouhý detail, který nevyvrátí fakt, že tato učení jsou si více než podobná.

---

³⁶ Ibid., str. 55.

³⁷ Ibid., str. 59.